

Az egyes művészeti ágak irodalmi iránti érdeklődés aránya a munkások, illetve a mérnökök-technikusok között: mozi 30, 29 %; színház 10, 13 %; zene 9, 10 %; festészet 8, 11 %; építészet 3, 6 %.

Összefoglalásul megállapítják a szerzők, hogy a műszaki értelmiségnek és a munkások első két csoportjának érdeklődési köre között nincs lényeges különbség. Jelentősen eltér viszont a többi munkás érdeklődésétől a III. csoporté; a kisebb képzettséget igénylő munka szegényes tartalma nem ösztönzi ismeretszerzésre a dolgozót. Ez a fajta munka azonban egyre nagyobb mértékben adja át a helyét a gépesített munkának.

Az azonos érdeklődési körön belül természetesen mégis erősen differenciált ellátást igényelnek az egyes csoportok, hiszen pl. műszaki szakirodalomból mást olvas a mérnök és mást a munkás - de az ismeretek egyéb területein is vannak igények között olyan lényeges különbségek, amelyekkel a könyvtárosnak tisztában kell lennie. Ugyanezek a különbségek azt is megkívánják, hogy bizonyos típusú könyvtárak, az üzemi könyvtárak lehetőségeit kiegészítve, különös gondos fordítsanak bizonyos kategóriájú olvasókra - pl. az általános tudományos könyvtárak a közgazdászoknak szakkönyvekkel való ellátására vagy a közművelődési könyvtárak a III. csoportba tartozó munkások önképzési igényeinek kielégítésére.

A KÖNYV A MAI FALU ÉLETÉBEN^x

A Szovjetunióban ma több mint 90 000 falusi könyvtár működik, 1150 falusi lakosra jut egy. Egy könyvtárnak 1950-ben átlag 2000 könyve volt, 1965-ben már 6000; egy olvasóra 1965-ben 12 könyv jutott.

A szerzők által ismertetett vizsgálat különböző szövetséges köztársaságok 10 falujában folyt, különböző nemzetiségű vidékeken. Öt faluban házról házra járva kérdezték ki a dolgozókat, 1035 olvasóról készítettek feljegyzéseket. A többi faluban összesen 979 dolgozóval beszélgettek, munkahelyén; az ő adataik az összesítésben nem szerepelnek, csak az egyes foglalkozási kategóriák jellemzésében. Felhasználták az illető falvak könyvtárai által végzett megfigyeléseket, valamint egyéb falusi könyvtárak dokumentációját. Az eredményeket a szerzők nem tartják országos érvényűnek, inkább csak kiindulópontnak az alaposabb vizsgálathoz.

^xBACSAJDINA, Sz.P. - DOBRUNINA, N.E.: Kniga v zszni szovremennogo szela. = Szovetszkij sztatel' 116-156, p. - A tanulmány fordítása a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban F 3906 számon található.

Egyéni és külső tényezők befolyásolják az olvasás mértékét és irányát; egyrészt az olvasók neme, kora, képzettsége, foglalkozása és családi állapota, másrészt élet- és munkakörülményeik, a falu kulturális színvonala, a várostól való távolsága.

Nemek szerint - a fiatal lányok ugyanannyit, sőt valamivel többet olvasnak, mint a fiatalemberek; 20 éves koron felül azonban a nők olvasásának mennyisége - a háztartási terhek miatt - egyre inkább elmarad a férfiaké mögött. Az **iskolai végzettség** egészen világosan tükröződik az olvasás mértékében.

Foglalkozás szerint 10 csoportot különböztetnek meg a vizsgálat szervezői, s az alábbiakat elemezték részletesen: gépkezelők; állattenyésztők, növénytermesztők, mezőgazdasági szakemberek, felső osztályos tanulók, pedagógusok.

A gépkezelők majdnem mind férfiak; 35 %-uk 20-nál, 60 %-uk pedig 10 könyvnél többet olvas évente; az állattenyésztők között (ezek főleg nők) az arány 25, illetve 40 %, a növénytermesztők között (csaknem kizárólag nők, s átlagban idősebbek is) 9, illetve 28 %. A mezőgazdasági szakemberek természetesen jóval többet olvasnak.

Folyóiratot, ujságot sokan olvasnak; egy Pszkov megyei faluban 100 családnak 167 folyóirat (37 cím), 152 ujság és hetilap (12 cím) jár, egy Amur megyei faluban pedig 240 családnak 414 folyóirat és 398 ujság, illetve hetilap.

Szakirodalmat a gépkezelők 67 %-a olvas, 61 % hasznosítja is munkájában az olvasottakat (a gépkezelőknek külön szakfolyóiratuk is van). Az állattenyésztők 43 %-a olvassa és 21 % a hasznosítja munkájában a szakirodalmat (amely főleg a rekordokról ír, a jó átlag eléréséhez nem nyújt elegendő segítséget). A növénytermesztőknek 12 %-a olvassa és hasznosítja a szakirodalmat; ők gyakran változó, szakképzettséget alig igénylő munkát végeznek, ezért ilyen kicsi ez az arány.

Akik a tömegszakmákat ki akarják tanulni, nehezen találnak jó átfogó kézikönyveket; a kiadványok tekintélyes része nem az olvasók egy bizonyos kategóriájának igényeit akarja kielégíteni, hanem általánosságban közöl tudnivalókat - így azután senki sem veszi igazán hasznát.

A szakirodalom terjesztéséhez a mezőgazdasági szakembereket is segíteni kell hívnia a könyvtárnak. Sokan a háztáji gazdaságuk vezetéséhez (gyümölcsstermesztés, méhészet, házinyultenyésztés) kapott segítség következtében kedvelik meg szakkönyveket.

A szépirodalmat főként mint ismeretforrást értékelik a falusi olvasók. Legszívesebben 1. a Nagy Honvédő Háborúról, 2. erkölcsi problémákról, szerelemről (főleg nők), 3. történelemről, a forradalmakról olvasnak. Kevésbé érdeklődnek a természettudományi és a művészeti tárgyú ismeretterjesztő irodalom iránt - ezekben a tárgykörökben ugyanis többnyire szabadegyetemi színvonalú brosrák jelennek meg, alapfoku olvasnivaló alig akad.

Solohov messze a legnépszerűbb író. A szovjet írók közül Szimonov, Osztrovszkij, Fagyeev, Gorkij, az orosz klasszikusok közül Tolsztoj, Puskin, Csehov, Lermontov neve szerepel még a legtöbb falusi olvasó kedvencei között; külföldiek - Dreiser, London, Zola - nevét csak néhányan említik. (Érdekes kivétel egy lett falusi könyvtár, amelyben 40 olvasó kölcsönzőlapján külföldi szerzők 46 műve szerepel.) A költők közül csak Jeszenyint említik sokan (verskötet alig van a falusi könyvtárakban). Idősebb nők mesét is olvasnak, sőt egy részük csak azt.

Komoly gondjuk a falusi könyvtáraknak, hogy az új szépirodalmi műveket nehezen - esetleg 1-2 éves késéssel - tudják csak megszerezni.

A felső osztályos tanulók olvasmányai általában - a falusi könyvtári állomány szabta keretek között - megegyeznek a városi diákokéval. (Ugyanez áll a pedagógusokra is.) Épp az a feltűnő, hogy nem érdeklik őket közelebről a falusi élethez kapcsolódó olvasmányok. Ők is orvosok, pedagógusok, repülők akarnak lenni, a gépkezelői szakma is alig vonzza őket; éppúgy nem érdekli őket különösebben a biológia mint tantárgy. A felmérés tanúsága szerint tanárak sem ajánlanak nekik falusi problémákkal foglalkozó ismeretterjesztő vagy szépirodalmi műveket.

A könyvtáros számára mindebből az a tanulság, hogy ne csak foglalkozásuk, hanem koruk és nemük szerint is kezelje differenciáltan az olvasókat. Tekintse külön-külön csoportnak a fiatalságot, a középkorú férfiakat, a családanyákat, a nyugdíjasokat, végül - egyéb körülményeiktől függetlenül - az értelmiségieket. A családanyák igényeit például ebédszünetekben tartott felolvasásokkal, az értelmiségieket könyvtárközi kölcsönzéssel lehet jobban kielégíteni. (Ez utóbbihoz rendszerileg lehetővé kell tenni a könyvek díjtalan visszaküldését, mert a falusi könyvtárnak egyszerűen nincs miből fedeznie ennek a költségeit.)

A könyvtárosnak egyéb információs források hatását is számításba kell vennie. A rádió mezőgazdasági ismeretterjesztő adásai például gyakran ösztönzik épp a képzetesebb szakembereket arra, hogy irodalmat is keressenek.

nek a témához. A TV-készülék is csak eleinte rabolja el tulajdonosát a könyvtől, később érdeklődésének, igényeinek fejlesztése révén segíti is a könyvtár munkáját. A mozi a megfilmesített regényeknek szerez sok olvasót; a könyvtár elő is készíthetné olvasóit a filmek megértésére (történelmi háttérük stb. ismertetésével); a színvonalas filmkritikákra is felhívhatja figyelmüket.

A TANÁROK ÉS A KÖNYV^x

A vizsgálat anyaga: 500 irodalomszakos és 400 reál szakos tanár kérdőíve; ugyanilyen csoportosításban 80, illetve 92 kölcsönzőlap; 40, illetve 18 olvasói önéletrajz; 100, illetve 105 (a könyvtár által készített) olvasójellemzés. A megkérdezettek 96 %-a jár könyvtárba, 95 %-nak van saját könyvtára, 98 % jár utasújságot, folyóiratot, 94 % használ az új irodalomra vonatkozó információforrásokat.

Mit olvasnak a reál szakos tanárok?

A szakkérdések iránt erősen érdeklődnek, közvetlen szakterületükön túl is; kémikusok is olvasnak genetikáról, biológusok kibernetikáról, matematikusok és fizikusok a fehérjeszintézisről. Főként ismeretterjesztő művekből tájékozódnak, s tanítványaiknak is ajánlanak ilyeneket. A kimondottan tudományos művek gyér használata a tanárképzés hiányosságaira utal.

A pedagógiai irodalom egyes alkotásai iránt könyvankétokon igen nagy az érdeklődés. Rendszeresen azonban csak a szakmódszertani folyóiratokat olvassa sok tanár (89 %, sőt a matematikusok között 97 %); módszertani szakkönyvet már csak 10 % olvas, általános pedagógiai tárgyú könyvet 6 %, általános pedagógiai folyóiratot pedig 2 %. Az idősebbek az átlagnál nagyobb mértékben olvassák a pedagógiai irodalmat.

Társadalmi és politikai érdeklődésüket főként az újságok (94 %) és a folyóiratok (37 %) olvasása után elégítik ki a reál szakos tanárok. A nyilvántartás szerint 92 olvasó 8 hónap alatt 145 ilyen tárgyú művet vett ki a könyvtárból.

Szépirodalmat a megkérdezettek 76 %-a olvas. Sokan panaszkodnak, hogy kevés az idejük, ezért csak azt tudják elolvasni, ami napl munkájukhoz szükséges.

^xNEJMAN, V.V. - SZTEL'MAH, V.D.: Ucsitel' i kniga. = Szovetszkij csitel' 157-219 p. - A tanulmány fordítása a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban F 3907 számon található.